

Význam a naliehavosť kresťanskej etiky

Helena Hrehová

Hovoriť o etike znamená hovoriť o živote. Ľudské spolužitie predpokladá korektné humánne správanie, ktoré je ovplyvňované etikou. Etika je formou systematickej reflexie o *étose*, to znamená o ľudskom správaní, mravoch, zvykoch, ktoré sú potrebné k životu s dobrým cieľom.

Etika je autonómna filozoficko-teologická disciplína. V dejinách ľudského myslenia sa o nej zmienil už **Sokrates**, keď premýšľal nad tým, ako definovať pojmy *šťastie*, *dobro*, *spravodlivosť*, *cnosť*. Ale až **Aristoteles** nazval etiku *praktickou filozofiou* a oddelil ju od teoretickej filozofie. Ak povieme, že niekto je dobrý, znamená to, že žije v súlade s *étosom* a morálkou konkrétnej sociálnej spoločnosti.

Mravy sú niečím, čo sa všeobecne páči. Je to niečo, čo je vhodné. Mravné normy ovplyvňujú ľudské správanie, ktoré je zvýraznením celostnej osobnej ľudskej mravnosti. Morálka a *étos* pomáhajú kreovať jednotu sociálnej komunity, ale ľudský *étos*, podobne ako život sám, je dynamický. Práve on spôsobuje, že jedna sociálna spoločnosť sa od druhej líši. V dôsledku toho hovoríme o rodovej, otrokárskej, feudálnej, kapitalistickej, socialistickej, demokratickej, liberálnej, ale aj teistickej alebo ateistickej spoločnosti. Črty tej-ktorej spoločnosti sa vytvárajú postupne v závislosti od toho, či je v kultúre nejakej spoločnosti zakomponovaný ideál so základom náboženským, alebo protináboženským.

Všetky antické kultúry dokumentujú prítomnosť etickej dimenzie. V tomto zmysle je pravdou, že dejiny etiky nemožno odtrhnúť od sociálno-politického, ani od kultúrno-náboženského kontextu. K ich vyváženej harmónii prispieva aj univerzálne právo, odvíjajúce sa od *prírodného práva* a od *aktuálnej reflexie*, ktorá berie do úvahy:

1. dobový intelektuálny potenciál (aktuálny stav vedeckého poznania, kultúry, umenia),
2. pozitívne humánne ideály a ciele (spravodlivosť, dobro, pokoj) a
3. filozoficko-teologické inšpirácie, ktorých úlohou je pokúsiť sa o racionálno-axiologický základ *étosu*.

1. Význam kresťanskej etiky

O rozvoj etiky sa pričínala nielen filozofia, ale aj Biblia. Etika tak Starého, ako aj Nového zákona spolu s bohatou kresťanskou tradíciou a magisterským učením Cirkvi sú hlavnými prameňmi kresťanskej etiky. Kresťanskú etiku navyše obohacujú aj iné humánne, prírodné a sociálne vedy. Človek totiž nežije iba v prirodzenom svete, ale vníma aj svoj vnútorný svet a zároveň cíti aj existenciu metalogického, nadprirodzeného sveta, ktorý presahuje ľudské myslenie.

Na báze kontinuity takéhoto uvažovania hovoríme o etike: *filozofickej* alebo *teologickej*. Obidve reflektujú a kriticky hodnotia ľudské výpovede a správanie. Usilujú sa o zovšeobecňujúcu úvahu o morálnej skúsenosti, a zároveň kompletizujú tieto filozoficko-teologické výpovede.

Výpoveď knihy *Genesis* je radikálne odlišná od výpovede gréckych filozofov. Izrael uveril v Boha cez Zjavenie, ktoré mu bolo sprostredkované prostredníctvom veľkých patriarchov (Abrahám, Izák, Jakub, Jozef, Mojžiš) aj prorokov. Boh Izraela stojí nad svetom ako Stvoriteľ a Pán. Svet má svoj počiatok.

Grécki filozofi sa naopak usilovali pochopiť vznik sveta na základe rozumu. Hľadali počiatok *arché* a poriadok sveta opísali tak, ako sa im reálne javil. Aristotelov prvý hýbateľ je súčasťou sveta, jeho najvyššou zložkou.

Dejiny svedčia, že na *všeobecné etické princípy* sa ľudia pýtali od nepamäti, a to buď pod vplyvom *rozumu* alebo *rozumu a viery*. Etika podľa rozumu je odlišná od etiky podľa rozumu a viery. Veriaci človek sa nespolieha len na vlastný rozum, ale vo svetle viery prosí aj o nadprirodzené svetlo. Na druhej strane viera môže niekedy aj kontrastovať s prirodzeným rozumom (stačí, ak si pripomenieme biblický príbeh Abraháma a Izáka).

Etika v perspektíve teologickej je od etiky v perspektíve filozofickej rozdielna:

- a) v prameňoch,
- b) v spôsobe poznania.

Prameňom teologickej etiky je predovšetkým *Sväté písmo, kresťanská tradícia a Magisterské učenie Cirkvi*. Najvyšším cieľom teologickej etiky je posledný cieľ. V ňom je zahrnuté aj namáhavé ľudské úsilie o dokonalú lásku, ktorú možno dosiahnuť len s pomocou Božej milosti. Odmenou dokonalej lásky je budúca večná blaženosť.

Cieľom filozofickej etiky je prirodzené úsilie človeka, ktorý sa namáha pre nejaký časný cieľ (vzdelanie, profesionálnosť, zručnosť). Odmenou sú tu duchovné aj materiálne hodnoty. Človek – vychádzajúci z princípov filozofickej etiky – sa usiluje o dobro a spravodlivosť preto, aby bol šťastný na zemi.

V súvislosti s týmto vymedzením by som chcela pripomenúť známy výrok francúzskeho novotomistu **Jacquesa Maritaina** (1882 – 1973), ktorý vo svojej knihe *Morálna filozofia* (Paris 1960) poukázal na to, že: „*Filozofická etika je nedokonale praktická, pretože je vypracovaná podľa princípov rozumu. Je teda nedostatočná sama v sebe, pretože ľudský rozum nie je dokonalý.*“¹ Filozof, ktorý úprimne hľadá prav-

¹ MARITAIN, J.: *La filosofia morale. Essere storico e critico dei grandi sistemi*. Trad. it. Morcelliana, Brescia 1973, s. 9.

du, by sa mal usilovať o otvorenosť nielen voči novým skutočnostiam, ale aj pre tajomstvá, ktoré presahujú jeho ľudské chápanie.

Filozofickú etiku s teologickou etikou spája skúsenostný moment vnútorného precitnutia, kedy sa *teoretický rozum* premýšľajúceho človeka stretá s *praktickým rozumom* konajúceho človeka a zároveň s *praktickou vierou* prostredníctvom *hlasu svedomia*, ktoré reaguje na hodnotový etický systém. Morálnosť sa vzťahuje na živé osoby a odráža sa v praktickej činnosti. Človek je praktický natoľko, nakoľko je normatívny.

Praktická morálnosť závisí od noriem, ktoré majú svoj počiatok v bytí človeka (ich charakter je ontologický) a delíme ich na:

- a) *absolútne* (večne platné, napr. konaj dobro, vyhýbaj sa zlu!),
- b) *prirodzené*, ktoré cítime vo svojom svedomí (povinnosť hovoriť pravdu, správať sa čestne, konať spravodlivo),
- c) *pozitívne*, ktoré sú výsledkom poznania a dlhých ľudských úvah, ale podliehajú zmenám (napr. pravidlá spoločenského správania v tej-ktorej spoločnosti).

Cieľom etických noriem je ochrana a pozdvihnutie človeka k vyšším hodnotám a väčšej ľudskosti. Norma sa vždy javí ako závislá:

- a) od vyššieho poriadku (pre veriacich Boh, pre neveriacich napr. prírodné zákony),
- b) od axiologického pochopenia v zmysle hodnotovej záväznosti pre človeka.

Normy, ktoré chápeme rozumom a cítime v našom svedomí, sú pre nás vždy záväzné. Výchova nie je mysliteľná bez morálky (bez zákonov a noriem). Ak by nebolo morálnych noriem a zákonov podľa čoho by sme vychovávali? A ako všetci vieme k dobrému správaniu a priamemu svedomiu treba vychovávať.

Kresťanská etika stojí na základoch starozákonnej etiky. Ideálom Izraela bola spravodlivosť v dvoch vzťahoch:

1. vertikálnom (vzťah človeka k Bohu),
2. horizontálnom (spravodlivosť v medziľudských vzťahoch).

Predmetom spravodlivosti je právo, ktoré predchádza spravodlivosť. Aj preto musí byť ľudská spravodlivosť neustále pripravovaná. Garantom spravodlivosti v etike Izraela bol Boh, ktorý jediný je absolútne spravodlivý. Ľudia pripravujú spravodlivosť na zemi tak, že v dejinách vzťahov rešpektujú prítomnosť druhých.

Spravodlivosť je ľudským dobrom, ktoré žiada kontakt, súcitiť, milosrdenstvo. Oproti starozákonnej etike má kresťanská etika svoju špecifickú novosť. V jej centre už nie je abstraktný a sprostredkovaný normatívny zákon, ale živá, konkrétna osoba Ježiša Krista. **Hans Urs von Balthasar** doslova píše: „*Kristus je konkrétnym kategorickým imperatívom, nakoľko on sám je normou personálno-konkrétnou. On je ten, ktorý prostredníctvom svojho utrpenia a smrti za nás a prostredníctvom eucharistického daru svojho tela je v nás (per ipsum et in ipso) a dáva nám silu realizovať s ním (cum ipso) vôľu Otca. Nie je te-*

da iba formálnou univerzálnou normou etického konania.“² Morálka Nového zákona zdôrazňuje tri základné aspekty:

- a) príchod Božieho kráľovstva,
- b) naplnenie zákona – výzva ku konverzii a pokániu.
- c) Najvyšším príkazom je plniť „Božiu vôľu“.

Ježiš vo svojom učení podčiarkoval etiku lásky, spravodlivosti a pokoja. Morálku Nového zákona možno charakterizovať ako morálku humánosti, svätosti a milosti, lebo toto je Božia vôľa: „*vaše posvätenie*“ (porov. Sol 4, 3).

Kristus – Bohočlovek je živou normou a živým ideálom každého kresťana. On sa stal človekom z lásky k ľuďom a správal sa vždy agapicky ako ten, kto miluje nezištne, kto ospravedľňuje, odpúšťa a dáva novú silu kráčať po cestách pravdy. Ježiš Kristus bol dokonale kenotický. Každá láska pochádza od Boha, aj preto **evanjelista sv. Ján** podčiarkol skutočnosť: „*Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.*“ (1 Jn 4, 16). Kresťanská etika v mene lásky a prostredníctvom Kristovej milosti oslobodzuje kresťanov od zákona a pozdvihuje ich k vyššiemu životu. V tomto zmysle je kresťan niekedy nútený povedať aj nie zákonu, ak je to proti jeho svedomiu.

Kristova a spolu s ňou aj kresťanská etika sú súčasťou ľudských dejín a zároveň ich presahujú. Zlatým pravidlom kresťana je robiť všetkým dobro, lebo tým ho robíme aj sebe. Dokonalosť spočíva v láske, ktorá je šťastím. Láska k Bohu, k blížnemu a aj k nepriateľovi je naplnením celej morálky. Kresťanov v prvotnej Cirkvi poznali podľa lásky.

Dejinný význam Kristovho života na zemi je výnimočný v tom, že bol prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi. Ježiš Kristus učil s neopakovateľnou autoritou. On vrátil do sveta ten poriadok, ktorý mu pôvodne určil Stvoriteľ. Kresťanská etika má aj preto pripomínať ľuďom:

- a) *aby sa viac sústredili na to, čo je hore, teda večné*
- b) *a aby pritom nezanedbávali nič z toho, čo je humánne na zemi.*

Milovať znamená transcendovať k inému, vyjsť zo seba a otvárať sa iným. Kresťanskej láske predchádza pochopenie pravdy, že Ježiš Kristus je Pán. On je centrom sveta aj centrom každého človeka. Kristus nikdy nehovoril o práve zabíjať, ale vyzdvihoval milosrdenstvo, odpustenie, pokoru, vyzýval k zodpovednej slobode a k životu podľa pravdy. Nesľuboval však šťastie bez námahy. Kresťanské spolužitie nie je v žiadnom prípade bezproblémovým stavom, ale naopak dramatickým procesom. Ľudský život má svoje úskalia, prílivy, odlivy, zauzlenia, aj rozuzlenia. Kresťan má byť pripravený na to, aby niesol svoje každodenné kríže s veľkou trpezlivosťou, aby si uprostred ťažkostí nezúfal, pretože utrpenie aj bolesť majú svoj zmysel. Veď my vlastne ani nevieme, čo je

² BALTHASAR, h. Urs von: *Nove tesi sull'etica cristiana*. In: RÄTZINGER, J. – SCHÜRMANN, H. – BALTHASAR, H. URS von: *Prospettive di morale cristiana sul problema del contenuto e del fondamento dell'ethos cristiano*. Città Nuova Editrice, Roma 1986, s 61.

dobrom pre nás. Boh nás niekedy limituje pre naše dobro. Myslieť si, že bez viery nebudeme trpieť je naivnosťou. Utrpenie patrí k životu, ale skúsenosť nás presvedča, že s vierou ho ľahšie unesieme, pretože máme nádej.

Pre kresťana „*dať život za priateľa*“, alebo aj „*za nepriateľa*“ znamená získať ho. Smrť nevinného dieťaťa má zmysel, pretože niekedy je lepšie umrieť, aby sme mohli žiť. Autentický kresťan by mal byť človekom slobodným od sveta. Nemá sa ním nechať ovplyvňovať, ani sa ho báť. Takáto pevnosť však nie je jednoduchá ani ľahká. Významný teológ 20. storočia **Karl Rahner** veľmi správne zdôrazňoval na svojich prednáškach: „*kresťanmi sa nerodíme, ale sa nimi stávame.*“

Ďalšou dôležitou pravdou, ktorú by mal každý kresťan pochopiť je, že Boh miluje všetkých, hoci niektorých aj viac, ale nikoho nevyníma zo svojej lásky, ak to tak sám nechce. Boh chce, aby sme boli slobodní a túto slobodu v nás aj rešpektuje.

Všetky aktivity kresťana majú byť v súlade s pravdou a dobrom. Kardinál **Henri de Lubac** (1896 – 1991) viackrát a pri mnohých príležitostiach vysvetľoval:, že: „*Viera nie je skladištom mŕtvych právd, ktoré sú úctivo uložené, aby sa celý život mohol zariadiť bez nich. Láska sa dá pochopiť, ak je vtelená. Služba bližným je pre kresťana jedinou formou, ako sa naučiť zjednocujúcej láske.*“³ Kresťan má povinnosť svedčiť o Kristovi v slovách aj v skutkoch, vždy a všade. Táto neodvolateľná povinnosť zostáva aj vtedy, keď je Kristova Cirkev a kresťanstvo samotné, zaznávané, zosmiešňované, prenasledované, zakázané.

Kresťanská etika je etikou pokory, odpúšťania, nesenia nespravodlivého obvinenia, a toto všetko z lásky ku Kristovi. Vyznieva to paradoxne, ale čím viac svet gniavi kresťanov, tým viac sú vo svete viditeľní. Svätí vždy najviac vynikli tam, kde bolo mnoho zla.⁴ Láska k Bohu a k človeku sa nevylučujú.

Všetky spomenuté skutočnosti, vlastné kresťanskej etike, rezonujú v kontexte 21. storočia ľudsky čudne. Rozum nevie pochopiť, že pokora, skromnosť, odpustenie, prenasledovanie a v krajnom prípade aj smrť sú dobré. Väčšina ľudí sa vždy prirodzene bránila pred takouto logikou. Aj preto nie všetci môžu porozumieť kresťanskej etike. Vo svetle

³ LUBAC, H. de: *Katolicizmus*. Karmelitánské nakladateľství, Kostelní Vydří 1995, s. 206.

⁴ **Sv. Augustín**, ovplyvnený **Plotinom**, vysvetľoval zlo ako negatívnu realitu, ako nedostatok a chybu niečoho, čo by malo byť (*privatio boni*) a podčiarkoval, že: „*Zlo spočíva v neporiadku, alebo vo vzdalovaní sa od Boha <aversio a Deo> a v <conversio ad creaturas>*“ Príčinu tohto neporiadku videl v „*libero arbitrio*“ sv. Tomáš Akvinský, nadväzujúc na Augustína, učil, že zlo sa prezentuje v dvoch formách: a) ako nedostatok nejakého prirodzeného prvku (zlo fyzické), alebo ako nedostatok poriadku v zmysle cieľa, teda niečo, čo neporiadok, ktorý racionálne stvorenie slobodne chce. V prvom aj v druhom prípade ide o *malum culpae*. Morálne zlo je však väčšie ako fyzické zlo v dôsledku hriechu (porov. *Summa Th. I., q. 48, a. 6*).

viery a pod vplyvom Božej milosti je všetko, čo patrí k životu, vnímané ináč. Tým nechceme povedať, že ten, kto verí, podceňuje rozum. Naopak, čím človek hlbšie poznáva Boha, tým lepšie chápe seba, cieľ vlastnej existencie i cieľ sveta a zmysel dejín.

2. Naliehavosť kresťanskej etiky v kontexte 21. storočia

Kresťanská etika a morálka vždy ovplyvňovali a neustále ovplyvňujú pochopenie ideálu ľudskosti a božskosti. Divinizácia a pneumatizácia človeka a sveta sú aktuálne už dvetisíc rokov. Všeobecný pokrok ľudstva – aj vďaka Kristovmu učeniu a príkladným kresťanom – je evidentný. V zmysle objektívnom (najmä pokiaľ ide o sociálnu spravodlivosť) však nie je tento pokrok dostatočný. Obrovské sociálne rozdiely medzi kresťanmi a neetické správanie nás dennodenne presvedčajú, že sme stále neurobili všetko preto, aby sa „starý človek“ stal „novým človekom“. Krivdy a nekalé praktiky nás vždy znova a znova nútia k úvahám o príčinách nemorálnych skutkov, ktoré sú na míle vzdialené od Kristovho ideálu lásky a bratstva všetkých ľudí.

Dnes, keď je kresťanstvo vo svete a Európe značne oslabené, ba v niektorých krajinách takmer paralyzované, sa naskytá otázka: *čo máme robiť, aby sme tento obraz vylepšili? Dá sa ešte zvrátiť kríza kultúry, kríza filozofie, kríza náboženstva, kríza autority, kríza rodiny a ľudskosti vôbec?*

Tieto otázky podsúvame zámerne, lebo v súčasnosti sa stále frekvencovanejšie objavujú názory niektorých ľudí, že éra kresťanstva už definitívne skončila a nemá viac, čo ponúknuť. Kresťanstvo sa vraj drží iba ako tradícia, ako metafora, ako symbol, ako štýl niektorých ľudí, ktorým sa nedá v modernej dobe rozumieť. Hlásiť sa ku kresťanstvu – ako vidíme – sa iba málokedy hodí.

V ešte donedávna kresťanskej Európe sa mnoho zmenilo. Dnes existujú veľké tlaky usilujúce sa o zničenie kresťanskej tradície, ktorá by mala ustúpiť synkretickým tendenciám. Tieto tendencie sú ovocím jednak sexuálnej revolúcie, ktorá doviedla ľudstvo k morálnemu úpadku – k vysokej rozvodovosti, k rozkladu rodiny, k nemanželským partnerstvám mladých ľudí až po volanie po legalizácii homosexuálnych partnerstiev a tiež k zníženiu hodnoty človeka (nenarodené dieťa podľa niektorých ľudí nemá právo žiť, o tom chcú výsostne rozhodovať jeho rodičia, alebo matka; a starý, chorý človek by mal umrieť, lebo zatažuje spoločnosť tým, že nie je produktívny). V našej súčasnosti takmer všetci máme možnosť vidieť a okúsiť, že v spoločnosti, ktorá vytlačila Boha z centra na perifériu, niet ani miesta pre ľudí.

Takto pokrivená morálka je ovocím straty hodnôt a vedie aj k strate svedomia na úkor spontánnosti. Kvôli ideálu „mať sa dobre na zemi“ sme zabudli na starostlivosť o dušu a večný život. Hodnota človeka sa stotožňuje s jeho výkonnosťou a mierou snaženia sú iba materiálne dobrá. Aj vedci sa nezriedkavo chcú hrať na stvoriteľov, ale nedokážu tvoriť „z ničoho“ a ani „nič trvale“.

Moderný človek nechce uveriť, že život mu bol daný, že on sám bol vložený do života, alebo lepšie do Božieho života, lebo Boh nám odovzdáva život ako súčasť seba, ako lásku. Byť stvoreniami znamená, že sme dostali všetko, čo je potrebné, aby sme mohli žiť rozumne, slobodne, v láske, ale zároveň aj v závislosti od lásky. Kresťanská etika nás aj v našej súčasnosti upozorňuje na základnú lož ohľadne života: *nie poznanie dáva život, ale vzťah.*

Každá nemorálna spoločnosť, ako sa to dozvedáme z dejín, viedla vždy k pesimizmu, k beznádeji, pretože hriech oslabuje ľudí v ich bytí. Hriech rozkladá ľudí zvnútra, ale aj navonok rozbíja vonkajšiu jednotu, pretože privádza k negácii Božej dobroty. Aj preto obviňujeme Boha za všetko, a zvlášť keď sa nám nedarí, ale ospravedľňujeme seba aj zlo. Pravdou však je, že ak vykonáme nejaké zlo a nerobíme nič preto, aby sme ho odstránili z nášho života, zlo rastie a napokon nás ovládne. Nie je to však bez následkov. Ovocím hriechu sú: *strata istoty a strach zo smrti.* Čím je viac človek ponorený v hriešnych štruktúrach, tým viac je oddelený od zdroja života, ďaleko od Osoby, ktorá ho miluje a oživuje. Je ako výhonok odrezaný od kmeňa a skôr neskôr vyschne. Bez istoty života sa z nás stávajú strážcovia samých seba a myslíme len na jedno: čo najdlhšie sa udržať pri živote.

Súčasný individualizmus je postojom tých, ktorí sa necítia milovaní Bohom, ktorí musia neustále bdieť nad sebou a brániť seba vylúčením iných. Myslieť si, že človek 21. storočia si vystačí aj bez Boha, je slepotou. Hľadáme lásku u ľudí, ale sklameme sa, ak tí druhí nemajú v sebe vybudovaný pevný vzťah s Bohom. Ak stretieme človeka, ktorý nás nechce sklamať pre Boha, je to veľké šťastie.

Tieto veci tu spomínam preto, aby sme si uvedomili, že stretnutia s ľuďmi, by nemali byť stretnutiami pre hriech, ale pre spásu. Ak niekto rastie v dokonalosti je to preto, že to bol niekto živý, buď Boh a jeho Slovo, alebo naši rodičia, životní partneri v manželstve, priatelia, alebo osobnosti, ktoré nás na istom úseku nášho života oslovili v srdci. Presvedčiť iných o takejto ceste sa nám darí zvlášť vtedy, ak ich dokážeme presvedčiť, že nám nejde o nás, ale o nich. Druhí potrebujú vedieť, že Boh je dobrý, že iba v ňom je naše šťastie isté.

Kresťanský princíp života – s Bohom, v Bohu a pre Boha – je postojom: počúvania, premýšľania, prijímania života so všetkým čo prináša, povolania darovať sa iným v láske. Takéto postoje má predchádzať rozvážna bdelosť, aby v našom srdci bolo dobro.

Ludská nemorálnosť sa odráža nielen vo vzťahu k Bohu a k človeku, ale aj v agresívnosti človeka voči prírode. Agresívnosť vždy svedčí o morálnom neporiadku v nás samých a tiež aj o neporiadku vo vedeckom výskume. Moderná veda sa premieňa na technológiu a tá nie je len aplikáciou vedeckého poznania v praxi, ale aj aplikáciou nevedomelých a nezodpovedných skutkov. V súčasnosti sme sa aj v oblasti vedy dostali do akéhosi vedeckého konštruktivizmu, teda do stavu, v ktorom dominácia vytlačila kontempláciu: *homo faber* prevýšil *homo sapiens*.

Ľudský svet už od novoveku nie je organickou jednotou vzájomných závislostí či už ide o funkcie, ciele, alebo kritériá, ale špecializovaným celkom. Každá veda má svoje vlastné ciele, hodnoty, metodológiu. Morálka a otázky ľudských hodnôt sú od novoveku hodnotené ako autonómne. Zároveň sa vytratila aj vízia posledného cieľa a s ním aj zmysel a cieľ každej veci. Posledný cieľ je pre mnohých iracionálny, veda a technika všemocné. Človek nemá cieľ, podobne ako ani príroda. Je slobodným individuom, ktoré si môže robiť, čo chce.

Strata náboženskej vízie prispela k tomu, že ľudia dnes žijú v morálnom relativizme a v reálnej kontroverzii medzi: faktami a hodnotami, objektívnymi pozorovaniami a subjektívnymi názormi, vedou a etikou, medzi teoretickým a praktickým rozumom. V týchto štyroch protirečivých postojoch sú príčiny súčasnej etickej krízy. Pokrok a kvalita života vyžadujú celosnosť, mali by zahŕňať nielen materiálne, ale aj *duchovno-kultúrno-výchovné* hodnoty.

Kresťan v dnešnom svete to nemá ľahké. Má poznať svoju krehkosť a nechať sa formovať Božím slovom. Žije vo svete, ale nepatrí svetu. Tak ako vždy doposiaľ, aj dnes má úlohu svedčiť o tom, že kresťanstvo nie je mŕtve, lebo Kristus je večne živý včera, dnes, aj naveky. Kresťania ako noví ľudia „*podľa ducha*“ si majú uvedomovať (aj v našej súčasnosti), že Boh riadi a orientuje dejiny pre dobro všetkých ľudí. Toto vedomie ich zaväzuje, aby sa znovu a znovu učili pokore, ktorá je pravdou o nás, aby vnímali znamenia čias a aktívne ich orientovali ku Kristovi: „*Dostali ste Krista, kráčajte v ňom!*“ (Kol 2, 6). Na druhej strane sa veriaci ľudia nemajú báť budúcnosti, ale dôverovať Božej prozreteľnosti, ktorá účinne napomáha pri uskutočňovaní Božieho kráľovstva na zemi.

Kresťan by mal mať zdravé, tvorivé sebavedomie, ktoré napomáha objaviť krásu živej tradície na základe seba pochopenia a objavenia svojho autentického miesta a poslania v Cirkvi. Len vtedy sa my sami stávame dynamickou súčasťou kresťanskej tradície. V praxi to znamená, že mladým ľuďom nenariadime imperatívnou formou: verte a milujte svojich blížnych! Naopak, s veľkou trpezlivosťou máme vysvetľovať všetkým, a zvlášť tým, ktorí nezdediajú naše presvedčenie, potrebu viery. Každý človek totiž skôr, alebo neskôr premýšľa nad tým, či je lepšie veriť, alebo neveriť. Otázka viery nie je nikomu cudzia, ani ľahostajná, hoci medzi 18. a 25. rokom života je viera vždy tak trochu v kríze. Kresťanská etika naháňa mnohým ľuďom strach. Boja sa, že jej rozumejú.

Aj preto je povinnosťou kresťanov prostredníctvom – živej autentickej viery a konkrétnej lásky – privádzať iných k pochopeniu, že viera aj láska sú v živote potrebné a nevyhnutné. Len takto môžu tí, ktorí neveria a nemilujú (na základe skúsenosti), prežiť *metanoiu obrátenia*. Súčasný človek potrebuje: nájsť cestu k vlastnej duši, k dobru, potrebuje objaviť pôvodné, čisté a nezdeformované kresťanstvo. A práve tu stojíme pred etickým princípom pokory, empatie a solidarity ako lieku na spupný individualizmus a pýchu. Humanizácia sa začína zvnútra, nie zvonku. Človek 3. tisícročia sa bude musieť vrátiť k morálnemu prame-

ňu – ku Kristovi, aby pochopil, že v ňom je liek na nepokoj i rozdeľenie. A prvým krokom k tomu je nedovoliť rozbiť inštitúciu rodiny. V našej súčasnosti zastierame tento pohľad klamstvom citlivosti voči menšinovým právam „inakosti“, ale nevšímame si to, čo tvorí základ zdravej spoločnosti.

Známi teológovia kardinál **Joseph Ratzinger** a **Heinz Schürmann** zdôrazňujú aj to, že súčasní kresťania sa nemajú sústreďovať iba na morálne svedectvo, na život podľa viery, ale sa majú aktívne zapájať a ovplyvňovať aj sociálnu politiku v štáte.

Kresťania a Cirkev si neprivlastňujú absolútny monopol pravdy, iba pripomínajú, že nie všetky informácie približujú človeka k pravde. Sú aj také, ktoré ho môžu dezorientovať a vystaviť nebezpečenstvu, že stratí schopnosť samostatne uvažovať o veciach a konfrontovať svoje úvahy s vlastným svedomím (tlak médií, módné trendy).

Zrelý kresťan je taký, ktorý vníma seba v slede udalosti vlastného života, a zároveň vidí Božie zásahy vo všeobecných dejinách a spoznáva Boha vo všetkom. Cesty ľudskosti vždy predchádzajú cestám svätosti. Každý sa musí stať najprv dobrým človekom, pretože len ako človek chápe, čo patrí k hodnosti človeka a len potom sa môže sústreďiť na pokrok v dokonalosti a na autentické spolužitie (s Bohom a s inými) v láske. K integrálnej zrelosti patrí nielen zrelosť biologicko-psychologická, ale aj duchovná. Budúcnosť závisí od každého jedného z nás, ale pravdou je, že Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení. Kresťania majú rozlišovať, medzi tým, čo zjavuje Boh, a čo ponúkajú ľudia. Zároveň sa má učiť dešifrovať ako nás Boh chce spasiť. Takéto rozpoznanie predpokladá: očistené srdce, prienik do logiky odpustenia a povinnosti charity voči všetkým stvoreniam.

Literatúra

- [1] AKVINSKÝ, T.: *Summa Th. I., q. 48*, Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1988.
- [2] ALLEN, D.: *Filosofie jako brána k teológii*. Nakladatelství Mlýn, Třebenice 1999.
- [3] FRANCO, A. a kol.: *Prospettive etiche nella postmodernità*. (Quaderni di synaxis, 10), Ed. San Paolo. Cinisello Balsamo, Milano 1994.
- [4] MARITAIN, J.: *Filosofia morale. Esame storico e critico dei grandi sistemi*. Morcelliana, Brescia 1973.
- [5] RATZINGER, J. – SCHÜRSMANN, H. – BALTHASAR, H.: *Prospettive di morale cristiana*. Città Nuova Editrice, Roma 1986.
- [6] ROTTER, H.: *Osoba a etika*. CDK, Brno 1997.

Prof. ThDr. Helena Hrehová, PhD. je vedúcou Katedry etiky na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity. Venuje sa personalistickej filozofii a morálnej filozofii (tomizmus a novotomizmus), etike (dejiny etiky, sociálna etika) a morálnej teológii (čnosti, hodnoty).